

НЕ СЪЖДЕТЕ!

Не судите, да не судими бъдете!

Матей, VII, 1.

ИВ. П. РАДОСЛАВОВЪ

ГИМНАЗИЯЛЕНЪ УЧИТЕЛЪ

СОФИЯ

ПЕЧАТНИЦА НА ВОЕННОТО КНИГОИЗДАТЕЛСТВО

1917

Не сждете!

Въ послѣдно врѣме столичното общество се живо заинтересува съ «теософското» учение и съ бесѣдитѣ и личността на г-на П. Дънова. Отгласъ на тоя живъ общественъ интересъ сж: статията на г. Д. Ласкова въ «Църковенъ вѣстникъ», сказкитѣ на г. Ст. Михайловски въ Воения клубъ, както и всевъзможнитѣ версии, които циркулиратъ въ града по тоя поводъ. Прочетохъ писаното отъ г. Д. Л. и изслушахъ конференцията на г. Ст. Михайловски на тая тема — и останахъ поразенъ, както отъ писаното, така и отъ говореното. Видѣхъ, че и единиятъ, и другиятъ говорятъ съ самоувѣреностъ и дързкъкъ апломбъ за нѣща, които тѣ не сж проучили и съ които сж «запознати» по случайно попаднали въ рѣцѣтѣ имъ книги, като единиятъ отъ тѣхъ е допълнилъ свѣдѣнията си, както за „теософското“ учение така и за личността на г. П. Дънова, отъ уличната мълва и отъ «разказитѣ въ столичнитѣ салони». Въ стремежа си да очерни колкото се може повече, както «теософското» учение, така и г. П. Д., г. Д. Ласковъ си е позволилъ, отъ една страна, да први смѣли сждения и да изказва рѣшителни присжди върху религиозни, философски, психологически и исторически въпроси съ една лекота, безогледностъ и недобросьвѣстна игри-востъ на перото, които винаги характеризиратъ липсата на основно и дълбоко познаване на нѣщата, както и желанието да се нанесе съ единъ замахъ «съкрушителенъ» ударъ върху «врага», а отъ друга страна —

да си служи съ улични приказки и да подмѣта гнжс-
нави инсинуации срѣщу една личность, качества и
достоинства на която не си е далъ трудъ да изучи,
прѣди да се осмѣли да излиза публично и да хвърля
калъ върху нея.

Нѣмамъ честъта да познавамъ г. Д. Ласкова,
обаче възмути ме тоя неговъ маниеръ да пише съ
такъва надута самоувѣреностъ върху единъ прѣдметъ,
който той не познава въ неговата научна и философска
сжщина, и да излага на публично поругание единъ
човѣкъ, когото прѣдварително трѣбваше да си на-
прави бѣзпакѣйствието да опознае по-отблизо. Ето за-
тоза вземамъ смѣлостъта да дамъ съвѣти на г. Д. Л.,
както и на всички ония, които се интересуватъ отъ
въпроса и обичатъ за всичко да приказватъ, да сждятъ
и да издаватъ безапелационни присжди и по най-
трудни научни, философски и религиозни въпроси,
прѣди да си отворятъ устата и заговорятъ върху
подобна деликатна и не за всѣкиго материя, да
си направятъ труда, прѣдварително да се запо-
знаятъ съ онова, което ги интересува, или което
искатъ да третиратъ, въ неговата научна обстановка,
та тогаза да иматъ куражъ да излизатъ съ свои мнѣ-
ния и, ако намѣрватъ за необходимо, да водятъ борба
съ своитѣ «противници», и то . . . само съ оръжието на
порядъчнитѣ хора, а именно съ скромностъ, уважение
на чуждото мнѣние и прѣди всичко . . . съ здравъ
разумъ и потечко добросъвѣстностъ!

По въпроситѣ, които занимаватъ, както г. Д. Л.,
така и г. Ст. Мих., има грамадна литература отъ най-
старо време па и до сега, отъ която тия г-да можеха
да научатъ много нѣща, цѣнни, по всички засегнати
отъ тѣхъ доктрини и положения, за да не пишатъ и
говорятъ тѣй едностранчиво, плитко, пристрастно, за-
интересовано — партизански и нетърпимо — сектантски.
Само когато се проучатъ всички тия въпроси въ тѣхната
взаимна зависимостъ и органическа връзка, научно
— философска обоснованостъ, психологично оправда-
ние и историческо освѣтление, само тогава може да
се сжди кое какво е, какъ трѣбва да се разбира,

каква доза истинност, вѣроятност или допустимост може да има въ всѣко положение и какво е отношението на всички тия въпроси и положения къмъ религията изобщо и къмъ християнството специално. Който това не е направѣлъ и не прави, нѣма моралното право да гозори съ претенции на познавачъ на прѣдмета и на общественъ наставникъ. На всѣки незапознатъ съ работата дългъ се налага да мълчи, и то прѣди всичко въ интереса на дѣлото, което иска да защити, защото за такива случаи много умѣстно казватъ руситѣ: «Услужливый дуракъ опаснѣе врага».

Всички тия въпроси за окултизмъ, мистицизмъ, теософия, спиритизмъ, магия, ясновидство, телепатия и др. подобни, надъ които челоуѣчеството си бѣхти главата вече цѣли хилядолѣтия, съ които сж се занимавали цѣли редици учени и философи въ всички врѣмена, сж отъ такоза естество, че всѣки добросъвѣстно мислящъ човѣкъ би трѣбвало да разбере поне тая елементарна истина, че тѣ не може да бждатъ прѣдметъ на вѣстникарски разправи, лекоумни подмѣтания, глуми и игриви слогоизлияния. Оставете съ тая материя да се занимаватъ ученитѣ хора, или пъкъ самъ се просвѣтете прѣдварително по всичко казано, писано и извърно, провѣрете това, което може да се провѣри, и тогава ще разберете, че тия работи „не сж за всѣка уста лъжица“.

Що се отнася до личността на г. П. Дънова, не мога да не осжда съ най-голѣмо възмущение на душата си некрасивата постѣпка на г. Д. Ласкова: да инсинуира тѣй низко срѣщу него, подобно на недостойния маниеръ на г. Ст. Мих., който сжщо тѣй подмѣта, че „отцѣпницитѣ“ отъ църквата били имали политическа подкладка. Не е ли вече отдавна настѣпилъ краенъ моментъ да се вразумимъ и да не си служимъ съ долни инсинуации, клевети и мръсотии срѣщу отдѣлни лица и обществени групи, които по една или друга причина не ни сж симпатични, или съ които не се схождаме въ възгледи и убѣждения? Тоя недостоенъ ма-

ниеръ на нашитѣ кални партизански борби не можа ли да се провали въ вихъра на свѣтовния ураганъ, когато толкова стари „цѣнности“ рухнаха и „похвални“ и „надежни“ орждия за борба се изхабиха, притжпиха или обезцѣниха? Какво постигате съ това, г. Ласковъ, и защо, съ каква цѣль го правите? — Нѣма съмнѣние, че цѣльта Ви е да очернитѣ колкото се може повече умразната вамъ личностъ. Дадохте ли си точна смѣтка, защо мразите г. П. Д. и тъй позорно го клеймите? Отдѣ събрахте, г. Ласковъ, своитѣ свѣдѣния, когато се рѣшихте публично да пригисвате мръсни дѣла на единъ човѣкъ, който никому нищо лошо не е сторилъ, а, на противъ, на хиляди хора само добрини е правилъ, безъ да знае лѣвата ржка що върши дѣсната? Чиста ли бѣ съвѣстъта Ви, успокоихте ли душата си, че сте напълно освѣдомѣни, когато се „информирахте“ отъ „софийскитѣ салони“ за „мнимото ясновидство и чудоворство“ на г. П. Дѣнова, за „отдаване тайнитѣ на тнеговитѣ локлоннички“, за „втория прѣроденъ Христосъ“, за „бѣлитѣ вуали“ и тѣхното значение и за много други подобни подмѣтания? Бѣше ли за Васъ достатъчно да вземете за чиста монета това, което сж разпръснали, благодарение на своето невѣжество, нѣкои отъ посѣтителитѣ на г. Дѣновитѣ бѣседы? Та вие вчерашенъ ли сте да не знаете, че въ всѣко общество безъ изключение се намиратъ хора, които волно и неволно изопачаватъ дори най проститѣ и обикновени нѣща, а камоли работи, за разбирането на които се иска и интелигентенъ умъ и уравновѣсена душа? Я си спомнете, за кого у насъ не се е увѣрявало и „твърдѣло“ винаги отъ „доставѣренъ източникъ“, че е негодяй на негодяитѣ? . . . Какъ посмѣхте Вие тъй лекомислено, ако не недобросѣвѣстно, да държите мръсенъ езикъ по отношение къмъ лице, за което нѣма двѣ мнѣния между ония, които го познаватъ отблизо? Толковато хора, които сѣмейно посѣщаватъ бѣседитѣ на г. Дѣнова и него самия, дотогава ли сж слѣпи да не доловятъ що-годѣ, което хвърля сѣнка отъ съмнѣние въ неговата добропорядъчностъ и корекностъ спрѣмо всички? Не допуснахте ли поне

за моментъ, разбира се, ако не сте самъ заинтересованъ, че всичко това може да сж, — както и дѣйстви-телно сж, — легенди, за създаването, раздухването и разпространението на които сж играли роля, покрай невѣжеството и лекомислието на едни, още повече нечестивитѣ домогвания на други — заинтересовани личности или обществени кржгове? Вие знаете много добрѣ, отдѣ иде озлоблението и им-пулсътъ за борба срѣщу г. Дънова. Вие знаете така сжщо и на какво се дължатъ злонамѣрено пу-щанитѣ срѣщу личността на г. Дъноза слухове и безобразни измислици . . . Поради това, и само зарадъ-това, че единъ ученъ човѣкъ съ своитѣ научни и фи-лософски схващания не сподѣлялъ напълно възгледитѣ на нѣкои „мѣродавни“ лица въ една област, чужда на тѣхната прѣка професионална работа, допустимо ли е да се прѣдприема хайка срѣщу такава личностъ? Не си ли дадохте смѣтка, че това ни повръща къмъ врѣ-мената на срѣднитѣ вѣкове, на инквизицията, на по-длото гонение отъ страна на западното духовенство-срѣщу всички ония, на които сега се кланя цѣлото културно и напрѣдничаво челоуѣчество? И много пжти тия гонения не бѣха ли затова, че еди-кой-си билъ училъ нѣща, за които нищо не се споменувало въ Св. Писание? Не бѣха ли осжждани, като „еретици“, дори хора, които учеха, че земята се върти, а не слънцето, които се занимаваха съ химически опити, наричани тогава магия и др. подобни дивотии? И защо всичко това? Защото никждѣ въ Св. Писание нищо подобно не стояло изрично написано! Въ тоя редъ на „мисли, г. Ласковъ, какво би прѣдстазлявала въ днешно врѣме цѣлата наука, па и изобщо кул-турата? Не би ли трѣбвало въ името на сжщия „принципъ“ отдавна клерикалитѣ по цѣлия свѣтъ да прѣдадатъ на анатема, а, слѣдов., и на прѣслѣдване всички математици, физици, химици, естественици, астрономи, и всички категории учени, защото иматъ дързостта да учатъ работи, за които Св. Писание нито дори загатва? Па и самата таблица на умно-жението не би ли трѣбвало да се запрѣти, г. Ласковъ?

— Отъ всичко това не вадите ли заключение, г. Ласковъ, че „чизмарягъ трѣбва да си стои при ботуша, а хлѣбарягъ — при самуня?“ Другояче казано, г. Л., не е работа на „бого-ловитѣ“ да издазатъ „присъди“ и да насъскватъ обществото срѣщу ония, които боравятъ съ „таблицата на умножението“: малко ли има философски разнородни концепции, които не се сподѣлятъ отъ схоластичното богословие? И заради това трѣбва да ли Ви е и Вашитѣ приятели, сътрудници и сподвижници да турите на кладата и Дарвина, и Канта, и Спенсера и Конта, па и всички учени и философи, освѣнъ, може-би, Тома Аквински? О, колко спокойно щѣше да бжде въ клерикалния свѣтъ по цѣлата земна повърхница! А то сега какви ли не учения и доктрини не смуцаватъ благочестивото спокойствие на духовнитѣ пастири въ всички свѣтовни църковни организации! — Да, трѣбваше да се загръмите и да се зачервите, г. Ласковъ, прѣди да се поставите въ услуга на едно неблаго-родно дѣло! . . . За такива случаи, както е сегашниятъ съ Васъ. сир. когато, задлъженъ по професия, нѣкой се залавя да защищава нѣкоя кауза, безъ да притежава нужния за това наученъ апаратъ, та си служи съ лични нападки и очернювания на неприятния противникъ, ще Ви напомня единъ класически примѣръ отъ историята, и то отъ всѣкому достъпнитѣ учебници. Не се съмнѣвамъ, че нѣкога учителягъ по история ще да Ви е разправялъ, какъ продавачътъ на индулгенции Тецель защитилъ своето «благо-родно» дѣло срѣщу «отцѣпника» Лютера, като, намѣсто да възрази по съществото на Лютеровата аргументация противъ черковното схващане за умѣстността на търгуванетоъ съ индулгенции, се нахвърлилъ срѣщу личнитѣ особености на Лютера, за да бжде по-убѣдителенъ прѣдъ аудиторията на уличнитѣ ревнителни папската и черковна непогрѣшимостъ. И, може-би, сте чули, г. Ласковъ, че резултатътъ отъ това «похвално» усърдие на черковния работорецъ бѣше: «заклеймването» на Лютера прѣдъ Богъ и историята, и вѣчната необорима и свѣтла «слава» на черковния рицаръ — Тецеля! Тѣй ставатъ тия работи, г. Ласковъ, когато нѣкой пожелае да се

прояви plus royaliste que le roi — по-голѣмъ папища-
шинъ отъ самия папа! . . .

Ако ли пъкъ сте имали искреното желание да
узнаете истината за личността на г. Дънова и за
неговитѣ качества, когато сте чули какво се е при-
казвало за него въ «софийскитѣ салони», Вие можехте
да постѣпите, както е прието между порядъчнитѣ
хора. А то ще рече, че Вие щѣхте прѣди всичко да про-
вѣрите всички слухове и верси. . . Личността на г. Дъ-
нова не е оградена съ непристѣпностъ, всѣки може
да го види, г. Ласковъ, па дори и да приказва съ него!
Можехте да посѣтите неговитѣ бесѣди, о чудо, па и да
ги прочетете, защото тѣ, не само че се печататъ и про-
даватъ, но се и разпродаватъ! Можехте дори, ако сте
голѣмъ скептикъ, да устроите така, щото да видите
и чуете, да подслушате какво той приказва съ своитѣ
посѣтители и посѣтителки и какъ се държи съ тѣхъ,
и то до самия прозорецъ, дѣто седи събесѣдникътъ на
г. Д.! Стига да се интересувате искрено, Вие можехте да
разберете отъ самия изворъ, какво той знае, какво може
и какви сж неговитѣ морални качества. За всичко това
се изискваше да имате само чиста умисълъ, да на-
учите истината и нищо друго. Защото, г. Ласковъ,
моралното право да говори публично въ ролята на
«изобличителъ» има само онзи, който има искрено же-
лание да служи на истината и прѣдварително да про-
вѣрjava всѣки и най-дребенъ фактъ, за който ще
каже своята тежка дума. Вие направихте ли това,
г. Ласковъ? Да, направихте! . . . Вие и Вашитѣ прия-
тели най-безскрупулно използваште едно малко об-
стоятелство, а именно: невъзможността прѣзъ врѣ-
мето, което прѣживяваме, да се говори свободно и
нашироко всичко онова, което е належащо да се
каже за отблъсване всички Ваши „истински“ твърдѣ-
ния и безсрамни клевети. Ако бѣхте човѣкъ, който
цѣни собственото си достойнство, Вие щѣхте да се
откажете прѣди всичко отъ нечистата и незавидно роля,
съ която сте се нагърбили: да водите ниокачествима
борба, когато поради материални и други условия нѣма
възможностъ да се хвърли пълна свѣтлина върхъ всички

подигнати отъ Васъ отъ личенъ или принципаленъ характеръ въпроси. Вашата постъпка, както и недостойнитѣ инсинуации на г-на Ст. Михайловски въ сказката му отъ 24. юнй, сж удари, нанасяни отъ засада, достойни за всички служители на мрака.

Намѣсто да се подвизавате по тоя печаленъ и безславенъ начинъ, г. Ласковъ, чуйте моя съвѣтъ, повтарямъ го още веднѣжъ: направете си труда, както Вие, така и всички ония, които дѣйствително иматъ присърце само истината, интереситѣ на християнството, на обществения моралъ и духовното издигане на личността, да се погрижите прѣди всичко да изучите работата въ нейната сжщина, да пр о в ѣ р и т е по наученъ пѣтъ всички ония положения, които Ви изглеждатъ чудати, да подвѣргнете на коренна ревизия и на нова прѣцѣнка своя миросгледъ въ неговата пълнота и цѣлостъ, и тогава, и само тогава, да влѣзете въ ролята на публиченъ раздавачъ на атестации и дипломи върху познанията на когото-и-да-е въ такива области на знанието, дѣто Вие не обладавате вѣщината на учения. Сжщо така Вие трѣбваше да прѣцѣните обективно, а не съ злорадство, доколко брѣтвенята на нѣколко непросвѣтени жени, които не могатъ да направятъ разлика дори, да-ли г. Дъновъ ц и т и р а думи на Христа, когато Послѣдниятъ говори за Себе Си, или г. Д. самаго себе си поставя въ ролята на Христа, може да послужатъ като corpus delicti срѣщу една личностъ, дѣйността на която е открита и на която истински религиознитѣ хора трѣбваше да ѝ бждатъ благодарни, защото покрай друго, не на професионалнитѣ „крѣпители“ на религията, а г. Дънову се дължи обръщането въ религиозенъ пѣтъ на мнозина доскорощни невѣрници и безбожници, които по-рано въ черква не стѣпваха, освѣнъ по задължение, па и причастие въ устата не вземаха. Попитайте свещеницитѣ отъ съотвѣтнитѣ енории, и тѣ ще Ви ги именуваатъ и ще Ви кажатъ, че тѣ не само съ нищо не сж проявили отстѣпничество отъ християнството, но дори и отъ черквата не сж се „отцѣпили“.

Намѣсто да водите борба съ въображаема опасностъ, не бѣше ли по-добрѣ да се замислите и обсъдите въпроса, какво липсва на „мѣродавнитѣ крѣпители“ на религията, та не могатъ да задоволятъ назрѣлитѣ религиозни нужди на съврѣменното общество, особено въ сегашнитѣ моменти на общочовѣшка морална и религиозна криза, когато се налага дългъ на всички духовни лица отъ каквато-и-да-е черква и религия да развиятъ енергична дѣйностъ, и то не за прѣдирки отъ типа на класичното въ руската черковна история: да-ли да се казва „алилуия“ два пжти намѣсто три и да-ли да се пише „Исусъ“ съ едно и или съ двѣ, а да се запретнатъ да внесатъ успокоение и утѣха въ душитѣ на милионитѣ войници, осакачени отъ войната, на вдовицитѣ и сирацитѣ, да вдѣхнатъ надежда и вѣра въ Бога и Негова Промисълъ, да подкрѣпятъ страдащото челоуѣчество и да проповѣдватъ живото Христово учение, което прѣди всичко трѣбва да се изяви въ тѣхнитѣ дѣла и назидателния примѣръ, който тѣ трѣбва да дадатъ на паството си съ своя животъ: съ правдолюбие, самоотричане, готовностъ за помошь и подкрѣпа навсѣкждѣ и всѣкому, който се нуждае отъ това, безъ разлика на народностъ и вѣроизповѣдание. Врѣме е, крайно врѣме е, да не държимъ дребнави смѣтки за гуй, което ни харесва или не ни харесва; за туй, което е съгласно съ нашитѣ възгледи или не, а да държимъ смѣтка само за общочовѣшкия си дългъ. Не е сега врѣме да ратоборствуваме à la Донъ-Кихотъ, а да се запретнемъ за работа.

И тѣй, „не судите, да не судими budete“!

София, 10. юлий 1917 г.

Ив. П. Радославовъ,
гимназияленъ учитель.